

виокремити окремий нормативно-правовий акт котрий б регулював аспекти медіації в Україні.

Також ми можемо звернути увагу на законодавство Англії щодо цього питання. На сьогодні послуги медіації в Англії та Уельсі надаються медіаторами через професійні організації або самостійно. Судова медіація у Великобританії існує в добровільній формі: за наявності певних факторів, судді рекомендують сторонам звернутися до медіації, але при цьому вони не мають права нав'язувати медіацію сторонам, які вирішують спір у судовому порядку. За безпідставну відмову від медіації на сторону, яка відмовилась від участі в примирних процедурах, накладається штраф [4].

Говорячи про межуючу з нами державу Польщу, ми повинні наголосити, що система медіації врегульовано дуже чітко, навіть закон про медіацію в неї був прийнятий до ЦПК, ще у 2005 році [5]. Цей акт свідчить про те, що необхідно впроваджувати зміни до нашого законодавства, адже цей аспект врегульовано у більшості країн світу на високому рівні й тому необхідність впровадження окремого нормативно-правового акта дуже гостро постає для сучасного суспільства.

Тож все вказане вище може свідчити лише про те, що сучасне законодавство нашої держави в цьому аспекті значно відстає, а отже, необхідно впроваджувати зміни до цивільно-процесуального законодавства з метою поліпшення його функціонування. Насамперед, ми пропонуємо створити окремий нормативно-правовий акт, який би регламентував медіацію в Україні. Також ми пропонуємо створити організації, які б надавали послуги медіаторів з метою розвантаження судів загальної юрисдикції.

Тобто ми можемо зробити висновок, що на сучасному етапі в Україні є нагальна потреба впровадження системи медіації в цивільний процес. Для кращого його впровадження ми рекомендуємо звернути особливу увагу на закордонний досвід під час впровадження цього аспекту у законодавстві нашої держави. Також необхідно наголосити, що впровадження цієї системи значно спростить цивільне судочинство та розвантажить суди.

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV, поточна редакція 05.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.

2. Carrie Menkel-Meadow, Mothers and Fathers of Invention : The Intellectual Founders of ADR, 16 Ohio St. J. on Disp. Resol. 1 (2000).

3. Про виконавче провадження : Закон України від 02.02.2016 р. № 1404-VIII, поточна редакція 06.10.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>.

4. Civil mediation council. URL: <http://www.civilmediation.org>.

5. Kodeks postępowania cywilnego. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. URL: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640430296>.

Станіслав ПОПКО

курсант Навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

д-р юрид. наук, проф. **Р. В. Миронюк**
професор кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ НАЛЕЖНОЇ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПРОЦЕДУРИ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЇ У ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ СПОРАХ

В умовах постійного реформування системи правосуддя з метою вдосконалення процесу судочинства та поліпшення механізмів доступу громадян до інструментів захисту прав актуальним залишається запровадження медіації – альтернативного

способу вирішення спорів. Впровадження медіації у публічно-правових спорах потребує виваженого системного підходу, який дасть змогу охопити всі важливі аспекти процедури та сприятиме її належному функціонуванню.

Ухвалений законопроект «Про медіацію» № 3504 [1] тлумачить медіацію як добровільну, позасудову, конфіденційну, структуровану процедуру, під час якої сторони за допомогою медіатора намагаються врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів. Сфера застосування медіації поширюється на адміністративні правовідносини, тоді як реалізація цього напрямку розвитку альтернативних способів вирішення спорів залишається проблемним питанням.

З огляду на неефективність інституту врегулювання спору за участю судді в адміністративному процесі суддя О. О. Осіпова вважає, що досудове врегулювання спорів за участю судді повністю не придатне для вирішення спорів з надання адміністративних послуг, що пояснюється соціально-правовою природою адміністративних спорів. Автор визнає, що є сенс у використанні послуг професійних медіаторів у деяких складних спорах (наприклад, про скасування нормативних актів), однак це не призведе до зменшення витрат на вирішення спорів, зважаючи на платність послуг медіатора [2]. Натомість М. І. Смокович та О. М. Нечитайло вважають медіацію актуальним та доречним досвідом для вирішення адміністративних способів, тоді як суд повинен бути крайнім заходом вирішення конфлікту. Суддівське товариство підтримує впровадження такого інституту досудового врегулювання спорів. У перспективі це надасть змогу розвантажити суди, зменшивши навантаження на суддів, та збільшити ймовірність виконання рішень, дасть змогу заощадити час і гроші громадян та кошти державного бюджету [3, с. 47].

Як справедливо зазначає Р. Л. Юхтенко, адміністративна процедура врегулювання спору, яка виходить з публічно-правових відносин, у досудовому порядку – це публічно-правове явище, яке становить сукупність послідовних, цілеспрямованих дій, здійснюваних зацікавленими у вирішенні спору учасниками (суб'єктами) у досудовому порядку щодо подолання спору, нівелювання негативних наслідків існування конфлікту між сторонами у найбільш оперативний та прийнятний для сторін спосіб, які завершуються прийняттям індивідуального акта, що закріплює рішення як результат вчинення таких дій [4, с. 188]. Медіація є елементом системи способів альтернативного досудового вирішення спорів, хоча сфера її використання виходить за рамки досудового врегулювання спорів. Тому таке визначення адміністративної процедури вирішення спору в досудовому порядку безпосередньо визначає ознаки медіації як різновиду таких процедур.

Результати багаторічної роботи над її впровадженням до вітчизняної правової системи залишаються недостатніми для чіткого визначення процесуальних особливостей медіації у публічно-правових спорах та її місця в адміністративному процесі. На нашу думку, ці процеси ускладнюються одним із фундаментальних принципів медіації – структурованості та гнучкості. Структурованість процесу медіації означає, що медіатор повинен будувати процес переговорів у чіткій послідовності, адже існують певні етапи медіації, завдяки яким можна досягти бажаного результату у вирішенні спору. На відміну від судового процесу, медіація відрізняється гнучкістю, тобто передбачає довільний та довірливий характер процесу. Гнучкість сприяє взаєморозумінню сторін, прийняттю інтересів та потреб кожної сторони [5, с. 57]. Тому належна адміністративна процедура медіації в публічно-правових спорах не може обмежуватися надмірно категоричними приписами.

Важливу роль також відіграє характер спору як об'єкт процедури медіації. Зокрема, виникаючи із відносин нерівного становища сторін, адміністративний спір розвивається між рівноправними суб'єктами, оскільки владний вплив відсутній. У такому спорі орган управління реалізує не владні повноваження, а такі самі права і обов'язки щодо формулювання, обґрунтування та доведення своїх вимог і заперечень, які надані іншій стороні – громадянину. Н. В. Боженко наголошує на тому, що концептуальні установки правової держави закладають в основу спору рівність влади, суспільства та громадянина, зокрема правову рівність перед законом та судом [6, с. 70]. Особлива природа спору не виключає його придатності для вирішення в медіативному порядку, що підтверджується міжнародним досвідом. Зокрема, деякі концептуальні засади надає Рекомендація Рес (2001)9 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо альтернатив судовому розгляду спорів між адміністративними органами і

приватними сторонами. Такими засадами є такі положення: медіатори можуть пропонувати органу влади анулювати акт, відкликати його або вносити до нього зміни з огляду на доцільність або законність; медіація може застосовуватися до судового розгляду та під час судового провадження, визначатися обов'язковою попередньою умовою судового розгляду, призначатися за рекомендацією судді; використання медіації має приводити до зупинення або переривання перебігу строків давності, встановлених для судового процесу [7].

Законопроект про медіацію передбачає доповнення певних статей Кодексу адміністративного судочинства України. Наприклад, передбачено зупинення провадження у справі на час проведення медіації, однак не більше тридцяти днів з дня постановлення судом відповідної ухвали. О. Г. Юшкевич вважає, що процесуальне законодавство потребує суттєвих доповнень. Автор пропонує додати окрему статтю щодо вирішення справ про адміністративні правопорушення із застосуванням медіації, де буде визначено право кожного учасника адміністративного провадження брати участь у процедурі медіації [8, с. 295].

В Україні триває розробка законодавства про адміністративну процедуру, який має на меті зменшення кількості спорів та позовів до адміністративних судів. Ст. 18 законопроекту «Про адміністративну процедуру» № 3475 від 14 травня 2020 р. передбачає право особи на оскарження рішень, дій чи бездіяльності адміністративного органу в порядку адміністративного оскарження відповідно визначеного цим законом та / або до суду [9]. Як адміністративна процедура, так і медіація мають спільну мету – вдосконалення засобів захисту прав і свобод громадян та розвантаження судової системи. Тому ці інститути повинні взаємодоповнювати, а не виключати один одного. Медіація може розвиватися як альтернатива або наступний етап вирішення спору після адміністративного оскарження. Ефективною закордонною практикою є створення спеціального незалежного адміністративного органу з медіації для вирішення суперечок у сфері публічно-правових відносин.

1. Про медіацію : проект Закону України від 19.05.2020 р. № 3504. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877.

2. Осіпова О. О. Досудове врегулювання спорів з надання адміністративних послуг. *Актуальна юриспруденція* : Міжнародна науково-практ. конф., 29 квіт. Юридичні науково-практичні Інтернетконференції, 2020. URL: https://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_jalendar&view=articles&year=2020&month=5&day=6.

3. Проект КАСУ – «за» та «проти». *Юридична Газета*. 2017. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/proektkasu--za-ta-proti.html>.

4. Юхтенко Л. Р. Адміністративно-правові засади вирішення спорів, що впливають з публічно-правових відносин, у досудовому порядку : дис. ... д-ра філософ. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2020. 221 с.

5. Можайкіна О. С. Поняття та зміст основних принципів медіації в цивільно-правових відносинах. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 5. С. 55–58.

6. Боженко Н. В. Поняття та ознаки адміністративно-правового спору. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 1 (1). С. 69–71.

7. Рекомендація Rec (2001) 9 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо альтернатив судовому розгляду спорів між адміністративними органами й сторонами – приватними особами (ухвалена Комітетом Міністрів 5 вересня 2001 р. на 762-ому засіданні заступників міністрів). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2001_9_2001_09_05.pdf.

8. Юшкевич О. Г. Медіація як спосіб врегулювання конфлікту в Кодексі України про адміністративні правопорушення. *Транспортна безпека: правові та організаційні аспекти* : матеріали XV Міжнародної науково-практ. конф., 13 листоп. Кривий Ріг, 2020. С. 293–295.

9. Про адміністративну процедуру : проект Закону України від 14.05.2020 р. № 3475. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68834.